

SCHNEIDER

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 5 februari 2004 *

I mål C-380/01,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Verwaltungsgerichtshof (Österrike), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Gustav Schneider

och

Bundesminister für Justiz,

angående tolkningen av artikel 6 i rådets direktiv 76/207/EEG av den 9 februari 1976 om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor (EGT L 39, s. 40; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 191),

* Rättegångsspråk: tyska.

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av domarna P. Jann, tillförordnad ordförande på femte avdelningen, C.W.A. Timmermans (referent) och A. Rosas,

generaladvokat: S. Alber,

justitiesekreterare: avdelningsdirektören M.-F. Contet,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Bundesminister für Justiz, genom C. Kren, i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom H. Dossi, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom J. Sack och N. Yerrel, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 23 oktober 2002 av: Gustav Schneider, företrädd av P. Ringhofer, Rechtsanwalt, Österrikes regering, företrädd av H. Dossi, och kommissionen, företrädd av J. Sack och N. Yerrel,

och efter att den 10 december 2002 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Verwaltungsgerichtshof har, genom beslut av den 13 september 2001 som inkom till domstolen den 4 oktober samma år, i enlighet med artikel 234 EG ställt en fråga till domstolen angående tolkningen av artikel 6 i rådets direktiv 76/207/EEG av den 9 februari 1976 om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor (EGT L 39, s. 40; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 191).

- 2 Frågan har uppkommit vid en tvist mellan Gustav Schneider och Bundesminister für Justiz (den federala justitieministern) angående den senares beslut att inte bifalla Gustav Schneiders begäran om ersättning för den skada som han anser sig ha lidit till följd av att han inte utnämndes till domare vid Oberlandesgericht Wien (Österrike).

Tillämpliga bestämmelser

Den gemenskapsrättsliga lagstiftningen

- 3 I artikel 1.1 i direktiv 76/207 föreskrivs följande:

”Syftet med detta direktiv är att i medlemsstaterna realisera principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, däribland

befordran, yrkesutbildning, arbetsvillkor och, enligt de villkor som nämns i punkt 2, social trygghet. Denna princip kallas härefter likabehandlingsprincipen.”

- 4 I artikel 6 i direktiv 76/207 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall i sina respektive länders rättsordning vidta nödvändiga åtgärder för att göra det möjligt för alla som anser sig förfördelade på grund av att likabehandlingsprincipen inte tillämpats enligt vad som sägs i artiklarna 3, 4 och 5 att göra sina rättigheter gällande vid domstol efter att eventuellt ha hänvänt sig till andra behöriga myndigheter.”

Den nationella lagstiftningen

- 5 I Österrike kan en talan om skadeståndsansvar för staten väckas med stöd av 1 § 1 i Amtshaftungsgesetz (lag om tjänsteansvar) (nedan kallad AHG). En sådan talan väcks vid tvistemålsdomstol.
- 6 I 15 § i Bundes-Gleichbehandlungsgesetz (förbunds lag om likabehandling) (BGBl. I, nr 1993/100) (nedan kallad B-GBG) föreskrivs att om en tjänsteman inte har erhållit en tjänst på grund av att likabehandlingsprincipen i 3 § punkt 5 B-GBG har åsidosatts av staten är den senare skyldig att ersätta den skada som tjänstemannen har lidit. Den senare bestämmelsen förbjuder diskriminering inom

ramen för den yrkesmässiga befordringsgången, i synnerhet vid befordran och utnämning till bättre betalda tjänster.

- 7 Enligt 19 § 2 B-GBG skall berörda tjänstemän inom sex månader framställa sådana krav som de har på staten enligt 15 § i denna lag. Detta skall ske genom ansökan till den tjänstemyndighet som är behörig för tjänstemannen i fråga. Det beslut som därefter tas kan överklagas till Verwaltungsgerichtshof, vilken är en förvaltningsdomstol, inom ramen för det föreskrivna förfarandet i 130 § Bundes-Verfassungsgesetz (federal grundlag).

Twisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 8 Gustav Schneider är född år 1953 och tjänstgör som domare vid Arbeits- und Sozialgericht Wien (Österrike). Han har vid två tillfällen, år 1997 och år 1998, sökt en speciallisttjänst motsvarande hans kompetens vid Oberlandesgericht Wien. Vid båda tillfällena tillsattes tjänsten med yngre kvinnliga sökande som hade färre tjänsteår än Gustav Schneider. Tillsättningarna skedde med hänvisning till en kvoteringsregel till förmån för kvinnor.
- 9 Gustav Schneider väckte till följd av de aktuella besluten talan om skadeståndsansvar för staten med stöd av AHG vid Landesgericht für Zivilrechtsachen Wien, och yrkade ersättning för den skada han ansåg sig ha åsamkats. Gustav Schneider gjorde gällande att flera omständigheter rörande hans person inte hade beaktats vid befordringsbesluten. Talan ogillades. Gustav Schneider överklagade domen till Oberlandesgericht Wien som ogillade överklagandet. Gustav Schneider överklagade därefter domen genom revisionstalan till Oberster Gerichtshof. Den sistnämnda domstolen ogillade överklagandet genom dom av den 30 januari 2001. Med hänvisning till domstolens rättspraxis avseende likabehandlingsprincipen i direktiv 76/207 (dom av den 17 oktober 1995 i mål C-450/93, Kalanke,

REG 1995, s. I-3051, av den 11 november 1997 i mål C-409/95, Marschall, REG 1997, s. I-6363, av den 28 mars 2000 i mål C-158/97, Badeck m.fl., REG 2000, s. I-1875, och av den 6 juli 2000 i mål C-407/98, Abrahamsson och Anderson, REG 2000, s. I 5539), fastslog Oberster Gerichtshof att bestämmelsen i österrikisk lag om kvotering till förmån för kvinnor strider mot gemenskapsrätten eftersom det inte finns någon undantagsregel. Oberster Gerichtshof ansåg emellertid inte att det förelåg något kausalsamband mellan åsidosättandet av gemenskapsrätten och den påstådda skadan. Gustav Schneider hade nämligen inte åberopat någon omständighet som, om det hade funnits en undantagsregel, skulle ha verkat till hans fördel.

- 10 Vid sidan av talan i tvistemålsdomstol begärde Gustav Schneider, genom skrivelse av den 11 januari 1999, ersättning även från Bundesminister für Justiz för den skada som han ansåg sig ha lidit till följd av att hans ansökan av den 14 april 1998 om tjänsten som domare vid Oberlandesgericht Wien avlogs. Bundesminister für Justiz avlog Gustav Schneiders begäran, vilken grundade sig på B-GBG (nedan kallat avslagsbeslutet).
- 11 Gustav Schneider överklagade avslagsbeslutet till Verwaltungsgerichtshof. Han gjorde bland annat gällande att beslutet var rättsstridigt med anledning av att den skadelidande enligt de tillämpliga bestämmelserna skall kräva ersättning från den myndighet som vållat honom skada. Gustav Schneider gjorde vidare gällande att den domstolsprövning som Verwaltungsgerichtshof, i egenskap av kassationsdomstol, utför av sådana beslut inte uppfyller kraven på ett verksamt rättsligt skydd. Verwaltungsgerichtshof saknar nämligen rätt att ”överpröva bevisvärderingen”, vilket innebär att den slutgiltiga prövningen av de faktiska omständigheterna överlätits till myndigheten.
- 12 I begäran om förhandsavgörande understryker Verwaltungsgerichtshof att den talan som väckts vid denna till sin karaktär är en talan om rättsliga frågor samt att Verwaltungsgerichtshof i egenskap av kassationsdomstol endast kan göra en begränsad prövning av de faktiska omständigheterna. Under dessa omständigheter och med beaktande av domstolens rättspraxis anser Verwaltungsgerichtshof att det är minst sagt osäkert huruvida det rättsliga skyddet som i förevarande fall tillhandahålls enbart av Verwaltungsgerichtshof uppfyller de gemenskapsrättsliga kraven, såsom dessa kommit till uttryck i artikel 6 i direktiv 76/207.

- 13 Under dessa omständigheter anser Verwaltungsgerichtshof att det är nödvändigt med ett förhandsavgörande för att kunna avgöra tvisten vid denna. Den har därför vilandeförklarat målet och beslutat att ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Skall artikel 6 i direktiv 76/207 ... tolkas så att kravet i direktivet på att varje person som har åsamkats skada skall ha möjlighet att göra sina rättigheter (i förevarande fall rätten till ersättning) gällande i domstol inte har uppfyllts i tillräcklig grad när talan endast kan väckas i den österrikiska Verwaltungsgerichtshof med anledning av att denna domstol har begränsade befogenheter (Verwaltungsgerichtshof är en kassationsdomstol och kan inte pröva faktiska omständigheter)?”

- 14 Efter generaladvokatens förslag till avgörande överlämnade Verwaltungsgerichtshof ett beslut av den 26 mars 2003 till domstolen. I beslutet redogjorde Verwaltungsgerichtshof för sin uppfattning i frågan om förhållandet mellan skadeståndsförfarandet enligt 15 § 1 B-GBG och motsvarande förfarande i tvistemålsdomstol enligt 1 § 1 AHG.

Upptagande till sakprövning av tolkningsfrågan

- 15 Den österrikiska regeringen har som svar på domstolens skriftliga fråga rörande förhållandet mellan de båda förfarandena som initierats av Gustav Schneider, den ena vid Landesgericht für Zivilrechtsachen Wien och den andra vid Verwaltungsgerichtshof, uppgett att en talan om skadeståndsansvar för staten vid tvistemålsdomstol inte leder till att den skadlidandes rätt att väcka en sådan talan vid förvaltningsdomstol med stöd av bestämmelserna i B-GBG går förlorad eller

inskränks. Tvärtom har Verwaltungsgerichtshof betonat att tvistemålsdomstolarna, tack vare deras allmänna behörighet, fortfarande är behöriga att döma i tvister rörande statens ansvar när en sökande vid förvaltningsdomstol har gjort gällande rättigheter till följd av ett åsidosättande av bestämmelserna i B-GBG. Därmed kan en talan som den som väckts i målet vid den nationella domstolen i Österrike väckas vid både tvistemålsdomstol och förvaltningsdomstol.

- 16 Den österrikiska regeringen har preciserat att tvistemålsdomstolens dom i princip inte är bindande för förvaltningsdomstolen och vice versa. De beslut som fattas i tvistemålsdomstol respektive förvaltningsdomstol rör nämligen olika frågor. Den omständigheten att den förstnämnda domstolen slår fast att sökanden saknar grund för sina krav påverkar därför inte förvaltningsdomstolens bedömning av om sökandens yrkanden är välgrundade.
- 17 Av den österrikiska regeringens svar framgår för övrigt att Gustav Schneider med stöd av AHG väckte talan om skadeståndsansvar mot staten med hänvisning till att artikel 2.4 i direktiv 76/207 inte har införlivats i tillräcklig grad och att de tvistemålsdomstolar som har dömt i målet ogillade Gustav Schneiders talan med motiveringen att det inte förelåg något direkt orsakssamband mellan det påstådda åsidosättandet av gemenskapsrätten, i form av avsaknaden av en undantagsregel, och den åberopade skadan.
- 18 Europeiska gemenskapernas kommission har inledningsvis anfört att begränsningarna i det förvaltningsrättsliga förfarandet inte skall tillmätas någon betydelse, eftersom den talan om skadeståndsansvar för staten som Gustav Schneider parallellt har väckt vid Landesgericht für Zivilrechtsachen Wien och Oberlandesgericht Wien har gjort det möjligt att pröva Bundesminister für Justiz aktuella beslut i såväl faktiskt som rättsligt hänseende. Om förfarandena vid tvistemålsdomstol uppfyller de krav som ställs i artikel 6 i direktiv 76/207 skall nämligen de gemenskapsrättsliga kraven anses vara uppfyllda i förevarande fall, vilket resulterar i att tolkningsfrågan inte kan tas upp till prövning. Även om

förfarandena vid de aktuella tvistemåls- och förvaltningsdomstolarna skiljer sig åt och grundar sig på olika lagstiftning är syftet med skadeståndsförfarandet vid tvistemålsdomstol detsamma som med förfarandet vid förvaltningsdomstol.

- 19 Vad avser Verwaltungsgerichtshofs beslut av den 26 mars 2003, vilket inkom till domstolen efter generaladvokatens förslag till avgörande, erinrar domstolen inledningsvis om att det muntliga förfarandet avslutades efter nämnda förslag till avgörande. Domstolen hade emellertid enligt rättegångsreglerna kunnat återuppta det muntliga förfarandet och därefter överlämna nämnda beslut till parterna i tvisten vid den nationella domstolen och till andra som berörs av förfarandet vid domstolen så att dessa fått yttra sig över beslutet. I förevarande fall ansåg emellertid inte domstolen att ett återupptagandet var påkallat, vilket den hänskjutande domstolen och parterna i tvisten vid den nationella domstolen samt de medlemsstater och institutioner som inkommit med yttranden under rättades om.
- 20 Vad avser tolkningsfrågan följer det av fast rättspraxis att det förfarande som föreskrivs i artikel 234 EG utgör ett medel för samarbete mellan domstolen och de nationella domstolarna, genom vilket domstolen tillhandahåller de nationella domstolarna de uppgifter om tolkningen av gemenskapsrätten som de behöver för att kunna avgöra anhängiga tvister (se dom av den 16 juli 1992 i mål C-83/91, Meilicke, REG 1992, s. I-4871, punkt 22, svensk specialutgåva, volym 13, s. I-105, och beslut av den 9 augusti 1994 i mål C-378/93, La Pyramide, REG 1994, s. I-3999, punkt 10, och av den 25 maj 1998 i mål C-361/97, Nour, REG 1998, s. I-3101, punkt 10).
- 21 Inom ramen för detta samarbete ankommer det uteslutande på den nationella domstol, vid vilken tvisten anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga

avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i varje enskilt mål bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till domstolen. Följaktligen är domstolen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som har ställts avser tolkningen av gemenskapsrätten (se dom av den 15 december 1995 i mål C-415/93, *Bosman*, REG 1995, s. I-4921, punkt 59, av den 13 mars 2001 i mål C-379/98, *PreussenElektra*, REG 2001, s. I-2099, punkt 38, och av den 22 januari 2002 i mål C-390/99, *Canal Satélite Digital*, REG 2002, s. I-607, punkt 18).

- 22 Domstolen har likväl ansett att det i undantagsfall ankommer på den att — för att pröva sin egen behörighet — granska de omständigheter under vilka den nationella domstolen har anhängiggjort sin begäran om förhandsavgörande. Domstolen har endast möjlighet att underlåta att besvara en tolkningsfråga som en nationell domstol har ställt då det är uppenbart att den begärda tolkningen av gemenskapsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen eller när frågan är hypotetisk eller när domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga förhållanden som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (se domarna i de ovannämnda målen *PreussenElektra*, punkt 39, och *Canal Satélite Digital*, punkt 19).
- 23 Den samarbetsanda som måste råda vid behandlingen av en begäran om förhandsavgörande innebär nämligen att den nationella domstolen skall ta hänsyn till den uppgift som EG-domstolen har anförtrotts, vilken är att bidra till rättskipningen i medlemsstaterna och inte att avge rådgivande yttranden i allmänna eller hypotetiska frågor (domen i det ovannämnda målet *Meilicke*, punkt 25, och där nämnd rättspraxis).
- 24 Domstolen erinrar om att det i artikel 6 i direktiv 76/207, enligt vilken alla som anser sig förfördelade på grund av att likabehandlingsprincipen inte har tillämpats skall ha möjlighet att göra sina rättigheter gällande vid domstol, inte anges vilken typ av domstol som medlemsstaterna skall anförtro denna uppgift. Så länge som en person som anser sig förfördelad på grund av att likabehandlingsprincipen inte

har tillämpats kan göra sina rättigheter gällande vid behörig domstol, skall kravet i nämnda artikel 6 anses vara uppfyllt.

- 25 Direktiv 76/207 införlivades med österrikisk rätt genom B-GBG. Det är möjligt att invända mot tillämpningen av denna lag vid en myndighet och därefter vid förvaltningsdomstol.
- 26 Det har emellertid framgått av handlingarna i målet som har överlämnats till domstolen att en skadelidande, som anser sig ha rätt till ersättning för skada som denne åsamkats av ett beslut som anses strida mot principen om likabehandling av kvinnor och män vid befordran av tjänstemän och domare, i Österrike även kan väcka talan om skadeståndsansvar för staten vid tvistemålsdomstol med stöd av 1 § 1 AHG.
- 27 Precis som generaladvokaten uppgav i punkt 35 i förslaget till avgörande erbjuder den österrikiska rättsordningen enskilda ett rättsmedel medelst vilket de kan göra gällande åsidosättande av likabehandlingsprincipen. Det rör sig om allmänna bestämmelser om statens ansvar vars tillämpning överprövas i såväl faktiskt som rättsligt hänseende av tvistemålsdomstolar i tre instanser.
- 28 Det kan inte bestridas att ett sådant rättsmedel uppfyller kravet på ett lämpligt och verksamt rättsligt skydd, i den mening som avses i artikel 6 i direktiv 76/207.

- 29 I förevarande mål är det klarlagt att Gustav Schneider inledde förfaranden vid såväl Landesgericht Wien och Oberlandesgericht Wien som vid Oberster Gerichtshof, i syfte att erhålla ersättning för den skada han påstods ha åsamkats till följd av att principen om likabehandling av kvinnor och män hade åsidosatts genom avslagsbeslutet.
- 30 I ett rättssystem som det aktuella är kravet i artikel 6 i direktiv 76/207 således till fullo uppfyllt genom att talan om skadeståndsansvar för staten kan väckas vid tvistemålsdomstol med stöd av allmänna bestämmelser som dem i AHG, vilka Gustav Schneider stödde sig på.
- 31 Under dessa omständigheter är svaret på frågan huruvida förfarandet vid förvaltningsdomstol uppfyller kraven i artikel 6 i direktiv 76/207 inte avgörande för lösningen av tvisten vid den nationella domstolen, vilket innebär att tolkningsfrågan är hypotetisk. Det framgår av punkterna 22 och 23 i förevarande dom att domstolen saknar behörighet att besvara sådana frågor.
- 32 Med hänsyn till det ovan anförda konstaterar domstolen att tolkningsfrågan inte kan tas upp till prövning.

Rättegångskostnader

- 33 De kostnader som har förorsakats den österrikiska regeringen samt kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla.

Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående den fråga som genom beslut av den 4 oktober 2001 har ställts av Verwaltungsgerichtshof (Österrike) — följande dom:

Den begäran om förhandsavgörande som inkommit från Verwaltungsgerichtshof genom beslut av den 13 september 2001 kan inte tas upp till sakprövning.

Jann

Timmermans

Rosas

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 5 februari 2004.

R. Grass

V. Skouris

Justitiesekreterare

Ordförande på femte avdelningen